

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384
Форма № Н - 3.04

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра _____ історичного краєзнавства _____

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан історичного факультету

_____“ 31 ” _____ 08 _____ 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Радянський тоталітарний режим на Західноукраїнських землях 30-50-х роках ХХ ст.

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки **6.020302 Історія та археологія**
(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____ **6.020302 - Історія**
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____
(назва спеціалізації)

факультет _____ **Історичний**
(назва факультету)

ЛЬВІВ – 2018

Робоча програма:

« Радянський тоталітарний режим на Західноукраїнських землях 30-50-х роках XX ст.» для студентів

за спеціальністю **6.020302 – Історія**

“31” 08. 2018 р.

Розробник: доц., к.і.н. Генега Роман Ярославович

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри (предметної комісії) _____

Протокол

від 31” ____ 08 ____ 2018 р. № 1.

Завідувач кафедри історичного краєзнавства

_____

Підпис

“31” 08. 2018 р.

проф. Голубко В. Є.
(прізвище та ініціали)

Схвалено Вченою радою історичного факультету

Протокол

від “31” ____ 08 ____ 2018 р. № 1.

Голова _____ (__ Шуст Р.М. __)

(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 4_	Галузь знань 6.02032 – історія та археологія (шифр і назва)	За вибором	Нормативна
	Напрямок підготовки 6.020302 Історія (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність: Історія	Рік підготовки	
Змістових модулів –2		1-й	1-й
		Семестр	
		7-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання			
Загальна кількість годин – 120			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 8	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		40 год	20
		Практичні, семінарські	
		-	-
		Самостійна робота	
		80 год	40
		Лабораторні	
		-	-
		Індивідуальні завдання	
		-	-
Вид контролю			
Залік	Залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 44% і 66%

для заочної форми навчання

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: – домогтися засвоєння студентами ґрунтовних знань з історії України часів сталінізму, показати місце та роль СРСР у формуванні тоталітарного суспільства на заході країни. Домогтися розуміння студентами злочинної сутності радянського тоталітарного режиму і його впливу на розвиток регіону та долі місцевих мешканців. Вільне оперування засвоєними знаннями дасть змогу більш глибоко і повно усвідомити особливості історичного розвитку українських земель першої половини ХХ ст.

Завдання курсу: студенти повинні верифікувати джерела та літературу, уміти збирати та аналізувати фактологічний матеріал, вміло використовувати його в науковій роботі, виявляти розуміння сутності тоталітарних режимів і радянського зокрема.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен

Знати: фактичний матеріал, розуміти історичні події та процеси, пояснити соціально-економічні зміни краю, орієнтуватись в основних етапах духовного і культурного життя Західної України, уміти логічно мислити, також беруться до уваги результати роботи студента на двох модулях

Вміти:

- критично оцінювати радянські джерела та історіографію і відповідно їх інтерпретувати;
- знаходити та ефективно застосовувати наукову інформацію з різноманітних джерел;
- визначати характер та ступінь системних змін після приходу радянської влади;
- оперувати інформацією про причини та масштаби репресій в Україні;
- визначати межу правдивості-неправдивості у протоколах засуджених;
- аналізувати проведення псевдо собору 1946 р.
- аналізувати основні фактори впливу оприлюднених документів спецслужб на розвиток громадянського порозуміння між Сходом і Заходом України;
- пояснити складні процеси колективізації на Заході України
- вміти назвати негативні (можливо, позитивні) зміни які виникли внаслідок приєднання Західної України до СРСР.
- показати спроби політичних змін після оприлюднення доповідної записки Л. Берії стосовно Західних областей України

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ПЕРША РАДЯНСЬКА ОКУПАЦІЯ

Тема 1 Вступ. Термінологія та методичні засади курсу.

Розглядаються основні терміни які вживаються під час вивчення курсу – «радянська», «тоталітаризм», «східняки», «совіти», «молчальники», «національний рух», «Західна Україна» тощо. Використано загальнонаукові методи досліджень, зокрема історико-порівняльний та системно-структурний, котрі дозволили впорядкувати значну кількість джерельного та історіографічного матеріалу. Також використано проблемно-хронологічний підхід у побудові структури лекцій.

Тема 2 Пакт Молотова-Рібентропа, приєднання Галичини до СРСР.

Розглядається перебіг подій до і після підписання договору, показана дипломатична боротьба, аналізується зміст договору разом з таємним додатком, початок військових дій як з німецького так і з радянського боку, показано лінію розмежування та перші

депортаційні заходи радянської влади. Це розмежування разом із підписаним 28 вересня 1939 р. Договором про дружбу та державний кордон означало згоду уряду Німеччини на приєднання до СРСР польської частини Західної України, Західної Білорусії, Латвії, Литви та Естонії, Північної Буковини та Придунав'я. Зі свого боку Німеччина діставала повну свободу дій у Європі. Радянсько-німецький договір розв'язав А.Гітлеру руки для агресії в Європі. 1 вересня 1939 р. німецькі війська вторглися в Польщу. Англія і Франція оголосили війну Німеччині. Ці події поклали початок Другій світовій війні. 17 вересня 1939 р. Червона Армія перейшла польсько-радянський кордон і розпочала окупацію Західної України. Особлива увага зосереджена на формуванні радянсько-німецькому кордону, розглядається пропускний режим.

Тема 3 Легитимізація приєднання. Скликання та проведення Народних Зборів.

26-28 жовтня 1939 р. в приміщені Оперного театру працювали Народні Збори. На порядку денному було чотири питання: про державну владу в Західній Україні (доп. М. Панчишин), про входження Західної Країни до складу УРСР (доп. К. Студинський), про конфіскацію поміщицьких земель (У. Шкалубина), про націоналізацію банків великої промисловості Західної України (доп. В. Садовий). 28 жовтня Народні Збори прийняли чотири декларації по питаннях, в тому числі “Декларацію про входження Західної України до складу УРСР”, а також обрали Повноважну комісію в складі 66 чоловік під головуванням проф. Кирила Студинського, яка мала сформувати клопотання до Верховної Ради СРСР та УРСР про входження Західної України до складу УРСР. 1 листопада 1939 р. сесія Верховної Ради СРСР (15 листопада 1939 р. - сесія Верховної Ради УРСР) схвалили закони “Про включення Західної України до складу СРСР і возз'єднання з Українською РСР”. Показано процес виборів та проведення Народних Зборів, характеризується якісний склад обраних делегатів, аналізуються формальність прийняття рішень Верховними Радами СРСР та УРСР щодо включення Західної України до свого складу.

Тема 4. Зміна адміністративного устрою краю, нові області і райони, термін Західна Україна.

Охарактеризовано новоутворені області і райони, прослідковано етнічні межі новоутворень та реакцію місцевого населення на адміністративні зміни. 4 грудня 1939 р. на території Західної України було утворено 6 областей: Львівську, Станіславську, Тернопільську, Волинську, Ровенську, Дрогобицьку. 17 січня 1940 р. на території Західної України був повністю зліквідований польський адміністративний устрій і замість повітів були запроваджені райони. У серпні 1940 р. після приєднання до УРСР Бессарабії та Північної Буковини, утворено також Чернівецьку та Ізмаїльську області Ліквідація старої системи управління супроводжувалася арештами і депортацією колишніх службовців.

Тема 5. Початок радянзації, репресії проти місцевого населення.

Українське населення загалом з ентузіазмом зустріло радянську владу, але досить швидко, зважаючи на радянізацію, змінило своє ставлення до неї. Деякі заходи нової влади дістали у краї схвалення. Національна інтелігенція вітала розширення мережі українських шкіл, українізацію вищої освіти. Львівський університет імені Яна Казимира було перейменовано на університет імені Івана Франка. Вводилось безплатне медичне обслуговування. Обурення і спротив викликали ліквідація органами НКВС “Просвіти”, а переслідування і депортація їхніх керівників. У 1941 р. НКВС організував у Львові процес

над 59 членами ОУН. Викликала хвилю обурення і насильницька колективізація. Загалом на Західній Україні у 1939-1941 рр. було репресовано 10 % населення приблизно 1,2 млн. чоловік.

Тема 6. Адаптація системи освіти під потреби тоталітарного суспільства.

Система освіти зазнала максимальної ідеологізації. Радянські ідеологічні стандарти, що їх утверджувала влада в Західній Україні, часто були незрозумілі й неприйнятні для місцевого населення. В середніх школах усі предмети були скореговані у правильному ідеологічному напрямку, запроваджено безвідмовну участь у жовтеньських та комсомольських організаціях, а у вищих навчальних закладах вводили обов'язковий курс марксизму-ленінізму. Залік з нього змушували складати навіть викладачів старшого покоління. Проводилася цілеспрямована заміна звинувачених у націоналізмі викладачів-українців на лояльних до радянської влади росіян і вихідців зі Східної України. Доступ місцевого населення до вищої школи обмежили. У викладацькому середовищі усіяко заохочували доноси на ідеологічно “неблагонадійних” колег. Кінцевою метою цього процесу було формування так званого “радянського народу” – штучної ідеологічно-політичної конструкції, яку керівники КПРС нав'язували неросійським народам СРСР і вона була основним інструментом їхньої русифікації.

Тема 7. Ліквідація приватної власності, життя в нових умовах.

Згідно більшовицької стратегії – націоналізації підлягала важка і легка промисловість, банки, були розпущені всі кооперативні й економічні товариства, а їхнє майно перейшло у державну власність. Була ліквідована кооперативна і приватна торгівля (за винятком базарної). Згодом, зважаючи на важкі повоєнні роки було дозволено приватну власність у невеликих кустарних артілях (взуттєвих, з пошиття одягу, перукарнях та невеличких харчових організаціях). В перших повоєнних роках дозволялась, також і приватна лікарська практика. Але вже в середині 50-х років ХХ ст. всі залишки «приватності» на Західній Україні були зліквідовані.

Тема 8. Радянсько-польські відносини на захоплених територіях – пошук компромісу чи антагонізму?

У міжвоєнний період формування української ідентичності відбувалося в умовах гострого українсько-польського антагонізму, що напередодні Другої світової війни посилювався. Невдача галицьких українців у державотворчих змаганнях не означала польської перемоги над національною свідомістю. Вона навіть посилила опір польській політичній, економічній і духовно-інтелектуальній експансії у Східній Галичині. Розбурхана революцією, національна ідея охопила всі верстви українського суспільства. Українці прийняли польську владу як окупаційну й цієї думки змінювати не хотіли. Польська влада, у свою чергу, трактувала Східну Галичину загалом і Львів зокрема як невід'ємну частину Польщі, ігноруючи той факт, що чисельно українці переважали тут поляків у 2,5 рази. Це зумовлювало не тільки гострі ідейно-політичні протиріччя, але й неодноразово виливалося у міжнаціональні сутички – побиття активістів, погроми громадських установ та редакцій газет, терористичні акти, тощо. Особливого загострення українсько-польські відносини набули під час Другої світової війни. Швидке просування Червоної армії на захід вимагало від польського підпілля певних кроків назустріч українцям. Натомість українці отримали провокаційну “Відозву до українського народу”, де поляки заявляли про свої претензії на українські території, а самих українців звинувачували в колабораціонізмі й погрожували відплатою. Не бачачи у поляках

союзників, а тільки ворогів, українці вдалися до зброї, що привело до кривавого міжетнічного конфлікту. Взаємне поборювання продовжувалося декілька років, з чого вповні скористалася радянська влада.

Тема 9. Позитиви та негативи приєднання.

Становлення радянської влади у Львові відбувалося на тлі гострого конфлікту української національної та радянської комуністичної ідеологій. Радянська влада, аби опанувати ситуацію, вдавалася до тиску й залякувань місцевого населення. Масштабні заходи з поширення комуністичної ідеології мали обмежений результат. Утім, подекуди, місцеві студенти усе ж ставали прихильниками радянської влади. Багатьом з них імпонувала можливість, завдяки декларуванню своєї прихильності до радянського режиму й комуністичної ідеології, швидко зробити кар'єру. Широкі можливості для здобуття вищої освіти, перспектива досягнення стабільного соціального статусу та відносної фінансової незалежності були привабливими для галицької молоді. В такій ситуації молодь опинялася перед вибором, або прийняти більшовицьку ідеологію з її нехтування національних особливостей тим самим ідучи на компроміс з режимом, або приймати складні для себе життєві рішення – ставати на шлях боротьби з тоталітарною системою.

Тема 10. Початок німецько-радянської війни, розстріл в'язнів.

17 грудня 1940 р. німецьким командуванням була прийнята директива № 21, відома як план блискавичної війни проти СРСР – “план Барбаросса”. В планах німецького керівництва розглядалась і доля українців та України (“Генеральний план “Ост”): перетворення України в аграрно-сировинний придаток, джерело “життєвого простору”, витіснення і винищення місцевого населення (часткове онімечення місцевого населення; масова депортація до Сибіру; заселення територій німцями), вивезення устаткування, робочої сили. Панічна втеча більшовиків із Галичини, залишила по собі кривавий слід, який і до сьогодні з болем відгукується в суспільстві. Загалом в тюрмах Львова, Золочева, Дрогобича, Станіслава (Івано-Франківська), Галича, Тернополя, Чорткова, Луцька та ін., було закатовано більше 5 тис осіб. Ці дії підпадають під визначення військових злочинів і були засуджені світовим співтовариством.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЗАКРІПЛЕННЯ БІЛЬШОВИКІВ НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ.

Тема 1. Другий прихід більшовиків на Західну Україну.

На час повернення у 1944 р. радянської влади, найбільше дестабілізували ситуацію у регіоні частини Червоної Армії. Військові грабували місцеве населення, торгували трофейним майном, влаштовували п'яні бешкети, безпричинно застосовували зброю. Близько 60 % криміналу на Західній Україні завдячувалось саме їм. Місцевому населенню був незрозумілий і невідомий роздмухуваний ажіотаж навколо радянського патріотизму, постійне втручання армії у громадське життя. Незадоволення місцевих посилювало втручання влади у церковні справи, навернення у православ'я і, найбільше, читання проповідей російською мовою. Згадували також про призначення керівників підприємств не за фаховими якостями, а за ідеологічно-партійним принципом. Переслідувань з боку влади зазнавали ті особи, котрі свого часу добровільно не зголосилися до Червоної Армії або були вивезені на примусові роботи до Німеччини. Селянство було деморалізоване колгоспною системою.

Тема 2. Продовження та посилення радянських процесів.

Вдруге прийшовши на Західну Україну у 1944 р., радянська влада намагалася наповнити її новим емоційним змістом, який мав серйозно відрізнитися від попередніх австрійського та польського. Формуючи нову концепцію соціальних відносин, партійне керівництво намагалася перетворити Галичину європейську на пересічну індустріальну, Західну Україну з притаманними їй регіонами різних сфер суспільного життя. Творячи новий тип соціального простору радянська влада прагнула довести перевагу комуністичного типу господарства над капіталістичним, що видавалось особливо актуальним в умовах Західної України. Творення нового простору відбувалося за допомогою радянських процесів, які передбачали сукупність дій політичного, соціального, економічного та військового характеру, спрямованих на інтеграцію західноукраїнських земель до складу СРСР.

Тема 3. Карально-репресивна система СРСР як основа тоталітарного режиму.

Особливу вагу радянська влада приділяла поширенню діяльності на заході України – Народного Комісаріату Внутрішніх Справ (НКВС) та Народного Комісаріату Державної Безпеки (НКДБ) які стали основним інструментом боротьби з націоналізмом та інакодумством. Апарат НКВС–НКДБ поповнювали партійні функціонери, червоноармійці, учасники радянського партизанського руху, тому їхня кількість швидко зростала. Суттєво розширювавши штат міліції та органів держбезпеки, радянське керівництво планувало у стислі терміни ліквідувати українське підпілля. Виконати швидко це завдання виявилось непосильним. Прибулим до Львова працівникам не вистарчало ні освіти, ні розуміння місцевої ситуації.

Тема 4. Ліквідація Греко-католицької церкви.

У церковно-релігійній сфері радянська влада зайняла спочатку вичікувальну позицію. Ще на початку 1944 р. митрополит Андрей Шептицький звернувся до духовенства з проханням не покидати парафії після відходу німців. Священники прислухалися до митрополита. У липні цього ж року під час урочистостей з нагоди свого 79-ліття А. Шептицький вказував на позитивні зміни у церковній політиці радянської влади, зокрема попередній дозвіл на діяльність семінарій. Смерть митрополита Андрея, авторитет якого був недосяжний для радянської влади, відкрила шлях для явного наступу на Українську Греко-Католицьку Церкву. У Львові й області була розгорнута пропагандистська кампанія щодо формування симпатій місцевого населення до Руської Православної Церкви. На тему церковної політики радянської влади з'являлося щоразу більше статей в українській підпільній пресі. Масового поширення, наприклад, набула газета “Стрілецькі вісті” із сюжетами переслідування Української Греко-Католицької Церкви. Тим не менше, 1 березня 1946 р. у радянській пресі опублікували повідомлення “Від прокурора УРСР”, у якому йшлося про “злочинну діяльність і арешт керівників греко-католицької церкви”. У відповідь Львовом прокотилася хвиля обурення. Втім, вона була затерта подіями 8–10 березня 1946 р., які поставили Українську Греко-Католицьку Церкву поза законом.

Тема 5. Кадрова політика більшовицького режиму на Західній Україні.

Представників місцевого населення вкрай неохоче залучали до роботи на керівних посадах. Для прикладу, на підприємствах і у промислово-кооперативних артілях Львова на керівних посадах працювало 189 осіб місцевого населення, з них тільки 57 українців:

24 директори підприємств, 8 головних інженерів, 5 начальників відділу кадрів, 14 голів артилей, 6 завідуючих виробництвом артилей. Українці-галичани фактично не займали керівних посад, про що йшлося навіть у зведеннях ЦК КП(б)У. Більшість приїжджих декларували себе українцями, але користувалися, особливо в службових справах, тільки російською мовою. Вони й обійняли керівництво підприємствами. Галичан на підприємствах називали бандитами й при першій нагоді звільняли. Приїжджі зосереджувалися у містах і містечках, що ставало вагомим фактором впливу на психологічну й політичну ситуацію у регіоні. Демобілізовані червоноармійці відразу отримували квартири, відібрані у місцевого населення. Інтернаціональний, російськомовний елемент, відіграючи значну роль у громадсько-політичному житті Західної України, сприяв поглибленню радянзації регіону.

Тема 6. Вплив голодомору на 1946/1947 рр. на жителів заходу країни.

Голод 1946–1947 рр. у південних і східних районах України позначився на становищі Західної України. До Львова масово прибували виснажені голодом, часто хворі на тиф люди. Стиль поведінки та мова вирізняли їх серед місцевого населення, нерідко наражаючи на небезпеку з боку національного підпілля. Переселенці, аби зменшити загрозу життю, інколи видавали себе за парашутистів чи навіть американців, скерованих на терени Західної України для підпільної боротьби. Місцеве населення на загал, лояльно ставилось до такої міграції, надаючи посильну допомогу потребуючим.

Тема 7. Політика колективізації старі та нові практики.

Захоплення Західної України більшовиками окрім терору, принесло місцевим мешканцям і більшовицькі методи господарювання. Якщо, під час першої окупації, більшовики поводити себе більш стримано, не будучи впевненими у своєму майбутньому, то в час другого приходу їхній самовпевненості не було меж. До мешканців Західної України було застосовано увесь спектр репресій і навичок здобутих за час колективізації в Наддніпрянській Україні. Єдиним стримуючим елементом повномірного запровадження репресивних практик на селі стала діяльність УПА. Тільки на початку 50-х років ХХст., після придушення активного опору українського підпілля на Західній Україні вдалося провести повномасштабну колективізацію.

Тема 8. Опір місцевого населення тоталітарному режиму. Діяльність ОУН та УПА.

Тривалий час ефективно протистояти радянським органам безпеки могла тільки добре організована та законспірована структура, яка мала великий досвід підпільної роботи. Такою силою була Організація Українських Націоналістів (ОУН), згодом УПА. На початковому етапі ОУН та УПА були пов'язаними, але все ж різними структурами. Тогочасні документи, що висвітлюють дії УПА–Захід підтверджують, що членами УПА у 1943–1946 рр. вважали тільки осіб, які діяли при штабах чи безпосередньо у бойових сотнях. Тільки з 1947 р. цей розподіл почав стиратися, що пов'язане зі зміною тактики УПА й переходом бійців до мережі ОУН. Таке поєднання отримало назву “збройне підпілля”. З кінця 1943 р. структура ОУН охоплювала три краї-землі: Західні українські землі (ЗУЗ), Північно-західні українські землі (ПЗУЗ) і Середньо-східні українські землі (ССУЗ). До функцій ОУН належали безпека та контррозвідка, медична опіка, резерв і постачання. Поряд з чоловічою мережею в ОУН діяла жіноча. З 1943 р. її члени організували Український Червоний Хрест (УЧХ). Використовуючи саботаж, терор та агітацію як засоби супротиву радянському режиму ОУН та УПА тим самим добивалися широкого громадського резонансу та чинили серйозний вплив західноукраїнське суспільства загалом.

Тема 9. Смерть Й. Сталіна та лібералізація тоталітарного режиму.

Репресивна система в Західних областях України почала втрачати оберти щойно після смерті Й. Сталіна. Політичні коливання пов'язані із зміною керівництва зумовили деяке послаблення ідеологічного тиску на західноукраїнське суспільство. Боротьба з українським підпіллям відійшла на задній план, натомість апарат МВС займався розглядом скарг “бандитів та їх пособників”. Скорочення штатів у міліцейських органах привело до дезорганізації в роботі. На цьому тлі значно активізувалось місцеве населення. Відомі випадки, коли українці безпосередньо зверталися до першого секретаря Львівського міського партії з вимогами надати їм посади за фахом і рівнем кваліфікації. На жаль суттєвих змін в радянській політиці щодо Західних українців не відбулося.

Тема 10. Політичні зміни в Західній Україні в світлі доповідної записки Л. Берії.

Деяке послаблення ідеологічного тиску на Західну Україну, настало щойно після смерті Й. Сталіна. Фактично усю повноту влади, на той час, зосередив у своїх руках Лаврентій Берія. 20 травня 1953 р. Президія ЦК КПРС з його ініціативи розглядала питання про становище у західних областях УРСР. Л. Берія, який виголосив програмну доповідь, запропонував змінити політичний курс у Західній Україні, зокрема суттєво збільшити на всіх рівнях влади частку представників місцевого населення. Після цього прийняли постанову “Про політичне і господарське становище в Західних областях України”, яка вказувала на “грубе викривлення ленінсько-сталінської національної політики”. Але сприятлива для українства політична кон'юнктура тривала недовго. 7 липня 1953 р. з'явилася постанова пленуму ЦК КПРС “О преступных антипартийных и антисоветских действиях Берии”. Л. Берію заарештували, рішення пленуму відмінили як каталізатори “буржуазно-націоналістичних елементів”, а підготовану Л. Берією доповідну записку вилучили з протоколів Президії ЦК.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	Утому числі				
Л		П	ЛАБ	ІНД	СР	
Модуль						
Змістовний модуль 1. Перша радянська окупація						
Тема 1 Вступ. Термінологія та методичні засади курсу.	6	2	-	-	-	4
Тема 2 Пакт Молотова-Рібентропа, приєднання Галичини до СРСР.	6	2	-	-	-	4
Тема 3 Легітимізація приєднання. Скликання та проведення Народних Зборів.	6	2	-	-	-	4
Тема 4. Зміна адміністративного устрою краю, нові області і райони, термін Західна Україна.	6	2	-	-	-	4
Тема 5. Початок радянської, репресії проти	6	2	-	-	-	4

місцевого населення.						
Тема 6. Адаптація системи освіти під потреби тоталітарного суспільства.	6	2	-	-	-	4
Тема 7. Ліквідація приватної власності, життя в нових умовах.	6	2	-	-	-	4
Тема 8. Радянсько-польські відносини на захоплених територіях – пошук компромісу чи антагонізму?	6	2	-	-	-	4
Тема 9. Позитиви та негативи приєднання.	6	2	-	-	-	4
Тема 10. Початок німецько-радянської війни, розстріл в'язнів.	6	2	-	-	-	4
Змістовний модуль 2. Закріплення більшовиків на Західній Україні.						
Тема 1. Другий прихід більшовиків на Західну Україну.	6	2	-	-	-	4
Тема 2. Продовження та посилення радянізаційних процесів.	6	2	-	-	-	4
Тема 3. Карально-репресивна система СРСР як основа тоталітарного режиму.	6	2	-	-	-	4
Тема 4. Ліквідація Греко-католицької церкви	6	2	-	-	-	4
Тема 5. Кадрова політика більшовицького режиму на Західній Україні.	6	2	-	-	-	4
Тема 6. Вплив голодомору на 1946/1947 рр. на жителів заходу країни.	6	2	-	-	-	4
Тема 7. Політика колективізації старі та нові практики.	6	2	-	-	-	4
Тема 8. Опір місцевого населення тоталітарному режиму. Діяльність ОУН та УПА.	6	2	-	-	-	4
Тема 9. Смерть Й. Сталіна та лібералізація тоталітарного режиму.	6	2	-	-	-	4
Тема 10. Політичні зміни в Західній Україні в світлі доповідної записки Л. Берії.	6	2	-	-	-	4
Всього за семестр	120	40				80

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1 Вступ. Термінологія та методичні засади курсу.	2
2.	Тема 2 Пакт Молотова-Рібентропа, приєднання Галичини до СРСР.	
3.	Тема 3 Легітимізація приєднання. Скликання та проведення Народних Зборів.	2
4.	Тема 4. Зміна адміністративного устрою краю, нові області і райони, термін Західна Україна.	2
5.	Тема 5. Початок радянізації, репресії проти місцевого населення.	2
6.	Тема 6. Адаптація системи освіти під потреби тоталітарного суспільства.	2
7.	Тема 7. Ліквідація приватної власності, життя в нових умовах.	2
8.	Тема 8. Радянсько-польські відносини на захоплених територіях – пошук компромісу чи антагонізму?	2

9.	Тема 9. Позитиви та негативи приєднання.	2
10.	Тема 10. Початок німецько-радянської війни, розстріл в'язнів.	2
11.	Тема 11. Другий прихід більшовиків на Західну Україну.	2
12.	Тема 12. Продовження та посилення радянізаційних процесів.	2
13.	Тема 13. Карально-репресивна система СРСР як основа тоталітарного режиму.	2
14.	Тема. 14. Ліквідація Греко-католицької церкви	2
15.	Тема. 15. Кадрова політика більшовицького режиму на Західній Україні.	2
16.	Тема 16. Вплив голодомору на 1946/1947 рр. на жителів заходу країни.	2
17.	Тема 17. Політика колективізації старі та нові практики.	2
18.	Тема 18. Опір місцевого населення тоталітарному режиму. Діяльність ОУН та УПА.	2
19.	Тема 19. Смерть Й. Сталіна та лібералізація тоталітарного режиму.	2
20.	Тема 20. Політичні зміни в Західній Україні в світлі доповідної записки Л. Берії.	2
Всього за семестр		40

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1 Вступ. Термінологія та методичні засади курсу.	4
2.	Тема 2 Пакт Молотова-Рібентропа, приєднання Галичини до СРСР.	
3.	Тема 3 Легітимізація приєднання. Скликання та проведення Народних Зборів.	4
4.	Тема 4. Зміна адміністративного устрою краю, нові області і райони, термін Західна Україна.	4
5.	Тема 5. Початок радянізації, репресії проти місцевого населення.	4
6.	Тема 6. Адаптація системи освіти під потреби тоталітарного суспільства.	4
7.	Тема 7. Ліквідація приватної власності, життя в нових умовах.	4
8.	Тема 8. Радянсько-польські відносини на захоплених територіях – пошук компромісу чи антагонізму?	4
9.	Тема 9. Позитиви та негативи приєднання.	4
10.	Тема 10. Початок німецько-радянської війни, розстріл в'язнів.	4
11.	Тема 11. Другий прихід більшовиків на Західну Україну.	4
12.	Тема 12. Продовження та посилення радянізаційних процесів.	4
13.	Тема 13. Карально-репресивна система СРСР як основа тоталітарного режиму.	4
14.	Тема. 14. Ліквідація Греко-католицької церкви	4
15.	Тема. 15. Кадрова політика більшовицького режиму на Західній Україні.	4
16.	Тема 16. Вплив голодомору на 1946/1947 рр. на жителів заходу країни.	4
17.	Тема 17. Політика колективізації старі та нові практики.	4
18.	Тема 18. Опір місцевого населення тоталітарному режиму. Діяльність ОУН та УПА.	4
19.	Тема 19. Смерть Й. Сталіна та лібералізація тоталітарного режиму.	4
20.	Тема 20. Політичні зміни в Західній Україні в світлі доповідної записки Л. Берії.	4
Всього за семестр		80

7. Методи навчання.

Лекція, бесіда. дискусія.

8. Методи контролю.

При оцінюванні студента беруться до уваги результати його роботи за час навчання, знання фактичного матеріалу, розуміння історичних подій та процесів, уміння логічно мислити.

Проміжний контроль рівня знань студентів здійснюється за результатами двох підсумкових контрольних робіт (колоквіумів) за змістовними модулями, які оцінюються в 50 балів кожен.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється в кінці семестру у формі заліку. При виведенні загальної оцінки студента береться до уваги результати проміжного контролю. Залік виставляється автоматично в кінці семестру, на основі столбальної шкали.

9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою на основі двох модулів. Максимальна кількість балів при оцінюванні знань за поточну успішність становить 100 балів, залік виставляється автоматично.

Поточне тестування та самостійна робота										1 модуль (бали)
Змістовий модуль 1										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	50
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
Змістовий модуль 2										2 модуль (бали)
T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
Сума										100

Сумарна оцінка (сума поточних і екзаменаційних балів) виставляється за 100 бальною шкалою (університету, національною та ECTS):

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою
90-100	A	ВІДМІННО	ВІДМІННО
81-89	B	ДУЖЕ ДОБРЕ	ДОБРЕ
71-80	C	ДОБРЕ	
61-70	D	ЗАДОВІЛЬНО	ЗАДОВІЛЬНО
51-60	E	ДОСТАТНЬО	
0-50	FX	НЕ ДОСТАТНЬО	

Загалом, оцінювання знань студента ґрунтується на таких критеріях:

Оцінка «відмінно»:

студент у повному обсязі володіє програмним матеріалом, вільно і логічно-аргументовано висвітлює проблеми винесені на лекціях, бачить їх місце, у контексті загальної історії;

Оцінка «добре»: студент володіє фактичним матеріалом курсу, але допускає окремі неістотні помилки, висновки й узагальнення, які він зробив, не є вичерпними;

Оцінка «задовільно»: студент в основному володіє фактичним матеріалом курсу, але в окремих аспектах питань припускається істотних помилок, не в змозі самостійно робити чіткі закінчені висновки й узагальнення та пов'язати теоретичні знання з

практикою, виклад матеріалу утруднений, неповною мірою використовується категоріальний апарат навчальної дисципліни;

Оцінка «незадовільно»: студент не володіє матеріалом курсу, не орієнтується в його проблематиці, при спробі викладу матеріалу припускається грубих помилок, не може зробити жодних висновків та узагальнень.

10. Рекомендована література та джерела

1. *(Горак) Андрій митр.* Владика Миколай (Юрик) – велика Людина і великий Архіпастир // Митрополит Миколай (Юрик) – ієрарх, українець, людина. Спогади. Фото історія. Львів, 2004. С. 5-11
2. Архіви. З Літопису визвольної боротьби ОУН і УПА // Визвольний шлях: Суспільно-політичний, науковий та літературний місячник. (Київ) 2003. Кн. 12 (669): Грудень. С. 47–51.
3. *Бадяк В.* У лещатах сталінщини. Нарис історії Львівської організації Спілки Художників України 1939–1953 рр. Львів, 2003. 204 с.
4. *Баран В. К.* Україна 1950 - 1960-х рр.: еволюція тоталітарної системи. Львів, 1996. 448 с.
5. *Баран В. К.* Україна після Сталіна. Нарис історії 1953 - 1985 рр. Львів, 1992. 124 с.
6. *Білас І.* Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953. Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз. Київ, 1994. Кн. 1. 426 с.
7. *Борщевич В.* Волинський пом'яник. Рівне, 2004. 408 с.
8. *Боцюрків Б.* Українська Греко-Католицька церква і Радянська держава (1939 – 1950). / Пер. з англ. Н. Кочан. За ред. О Турія. Львів, 2005. XX+268 с.
9. *Гаврилук О.* Політика радянської владі в західному регіоні України наприкінці другої світової війни // Міжнародний Науковий Конгрес. Українська історична наука на порозі XXI століття (Чернівці). 2001. Т. 2. С. 110 – 121.
10. *Голубець О.* Між свободою і тоталітаризмом. Мистецьке середовище Львова другої половини XX століття. Львів, 2001. 175 с.
11. *Гулай В. В.* Етносоціальні процеси в західних областях України (друга половина 40-х – 50-ті роки XX ст.): Автореф. дис. [...] канд. іст. наук. Львів, 2002. 16 с.
12. *Дашкевич Я.* Боротьба з Грушевським та його школою у Львівському університеті за радянських часів // Михайло Грушевський і українська історична наука. Збірник матеріалів конференції. Львів, 1999. С. 226–266.

13. *Дзюбан О.* Матеріали до історії антибільшовицького руху опору у Львові 1945 – початку 1946 рр. // *Україна в минулому.* Київ; Львів, 1995. Вип. VII. С. 163–179.
14. Діяння собору греко-католицької церкви у Львові 8–10 березня 1946 р. / Видання президії собору. Львів, 1946. 174 с.
15. *Єкельчик С.* Імперія пам'яті. Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві. Київ, 2008. 304 с.
16. *Заведнюк В.* На Півночі, на Волині створилась армія УПА. Спогади. Тернопіль, 1996. 196 с.
17. *Загоруйко Р.* “Лапайдух”. Повернення зі справжнього пекла. Новий Розділ, 2004. 604 с.
18. *Запшкільняк Л., Крикун М.* Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів. Львів, 2002. 752 с.
19. *Зубань О. К.* Боротьба Комуністичної партії України за розвиток народної освіти і підготовку кадрів для народного господарства (1945–1952 рр.). Львів, 1967. 230 с.
20. *Іваничук Р.* Дороги вольні і невольні. Спогади та медитації. Львів, 1999. 575 с.
21. Історія Львова. Короткий нарис / Під ред. Г. Ю. Гербільського. Львів, 1956. 293 с.
22. *Іщук О.* Ідеологічно-виховна діяльність ОУН(б) серед молоді (1944–1954 рр.) // 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. (Київ). 2003. № 1(20). С. 224-244.
23. *Іщук О., Николаєва Н.* Діяльність молодіжних структур ОУН у повоєнні роки (1945-1948 рр.): деякі аспекти проблеми // *Український визвольний рух.* Науковий збірник. (Львів). 2006. № 7. С. 232-242.
24. *Киричук Ю.* Нариси з історії українського національно-визвольного руху 40–50-х років ХХ століття. Львів, 2000. 303 с.
25. *Киричук Ю.* Український національний рух 40–50-х років ХХ століття: ідеологія та практика. Львів, 2003. 463 с.
26. *Костюк Г.* Сталінізм в Україні (Генеза і наслідки). Дослідження і спостереження сучасника. Київ, 1995. 508 с.
27. *Крижанівський А.* Слово про Владику // Митрополит Миколай (Юрик) – ієрарх, українець, людина. Спогади. Фото історія. Львів, 2004. С. 34-37.
28. *Крушельницька Л.* Рубали ліс... (Спогади галичанки). Львів, 2001. 260 с.
29. *Кубів В.* Опозиція чи позиція. Львів, 2003. 170 с.

30. Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали 1939–1953 / Під ред. Ю. Сливки. Київ, 1995. Т. 1. 748 с.
31. Літопис нескореної України. Документи, матеріали, спогади / Під ред. Я. Лялька, Ю. Сливка та ін. Львів, 1993. Кн. 1. 944 с.
32. Літопис Української Повстанської Армії.: Ідея і чин: Орган Проводу ОУН, 1942–1946 / Під ред. Ю. Маївського, Є. Штендери. Торонто; Львів, 1995. Т. 24. 592 с.
33. Львівська обласна партійна організація. Короткий нарис / Упоряд. В. Ю. Маланчук, О. І. Смолінчук, В. В. Колісник. Львів, 1961. 361 с.
34. Львівський церковний собор. Документи й матеріали 1946–1981. Львів, 1984. 216 с.
35. *Макарчук С.А.* Побачене, почуте, пережите: Мемуарні мініатюри. Київ: Атіка, 2015. 220 с.
36. *Макарчук В., Макарчук С.* Доба суспільно-політичних полярностей і напруги // Львів. Історичні нариси / Упор. Я. Ісаєвич, Ф. Стеблій, М. Литвин. Львів, 1996. С. 389–409.
37. *Марусик Т.* Західноукраїнська гуманітарна інтелігенція: реалії життя та діяльність (40–50-ті рр. ХХ ст.). Чернівці, 2002. 463 с.
38. *Мірчук П.* Українська Повстанська Армія. 1942–1952 рр: Документи і матеріали. Львів, 1991. 447 с.
39. *Нечиталюк М. Ф.* “Честь праці”: Академік Михайло Возняк у спогадах та публікаціях. Львів, 2000. 424 с.
40. *Патер І.* Повоєнний Львів // Львів. Історичні нариси / Упорядн.: Я. Ісаєвич, Ф. Стеблій, М. Литвин. Львів, 1996. С. 505–519.
41. *Полюга Л.* Шляхами спогадів 1944–1956. Львів; Київ, 2003. 171 с.
42. *Попович С., Попович Г.* Мілена Рудницькі і її «Західна Україна під большевиками». Львів, 2016. 484 с.
43. Радянський Львів 1939–1955. Документи й матеріали / Під ред. М. К. Івасюти, В. Я. Пашенка, Г. С. Сизоненка. Львів, 1956. 705 с.
44. *Романина-Левкович Я.* Життя підпільниці. Спогади вояків УПА та учасників збройного підпілля Львівщини та Любачівщини / Під ред. Петра Потічного, В. В'ятровича. Торонто; Львів, 2003. Т. 4. С. 179–181.
45. *Рубльов О. С., Черченко Ю. А.* Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції 20–50-ті роки ХХ ст. Київ, 1994. 349 с.

46. *Русначенко А.* Народ збурений. Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940–50-х роках. Київ, 2002. 518 с.
47. *Сворак С.* Загальноосвітня школа західноукраїнського регіону в контексті суспільно-політичного життя другої половини 40-х – першої половини 60-х років ХХ століття. Автореф. дис. [...] докт. іст. наук. Київ, 1999. 34 с.
48. *Сергійчук В.* Десять буремних літ. Західноукраїнські землі у 1944–1953 рр. Нові документи і матеріали. Київ, 1998. 944 с.
49. *Сливка Ю.* Лаврентій Берія і Україна 1953 рік. Львів, 2005. 60 с.
50. *Содоль П.* Українська Повстанча Армія, 1943–1949. Довідник [1]. Нью-Йорк, 1994. 200 с.
51. *Содоль П.* Українська Повстанча Армія, 1943–1949. Довідник II. Нью-Йорк, 1995. 295 с.
52. *Судоплатов П. А.* Спецоперації. Лубянка и Кремль 1930–1950 годы. Москва, 1999. 668 с.
53. *Терлюк І.* Місто Львів: етносоціальний склад населення у перші післявоєнні роки // Львів. Історія – населення – культура. Українсько-польська наукова конференція. Тези доповідей та повідомлень. Львів, 1994. С. 52-54.
54. *Терлюк І.* Росіяни західних областей України 1944–1996 рр. (Етносоціальне дослідження). Львів, 1997. 175 с.
55. *Хонигсман Я.* Катастрофа львовського єврейства. Львов, 1993. 58 с.
56. *Христинич Б.* На шляхах до волі. Підпільна організація “Об’єднання” (1956–1959). Львів, 2004. 416 с.
57. *Цар Я.* Славної пам’яті отця Євгена (Митрополита Миколая) присвячую // Митрополит Миколай (Юрик) – ієрарх, українець, людина. Спогади. Фото історія. Львів, 2004. С. 37-40.
58. *Чорній В.* Слов’янознавчі студії: статті, виступи та ювілейні матеріали. Львів, 2002. 374 с.
59. *Шнерх С.* Нескорені духом. Львів. Львів, 2004. 104 с.